

ZAMONAVIY JAMIYATDA OILAVIY INQIROZNING GENDER VA FALSAFIY ASOSLARI

Mamajanova Shaxnoza

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23121528>

Annotatsiya: Mazkur tezisda zamonaviy amiyatda oilaviy inqirozning gender va falsafiy asoslari tahlil qilinadi. Oilaviy munosabalar ta'sir etuvchi gender stereotiplari, ijtimoiy rollarning o'zgarishi, qadriyatlar transformatsiyasi hamda ularning oilada barqarorligiga ta'siri falsafiy nuqtai nazardan yoritiladi. Shuningdek, oilada adolat, tenglik, o'zaro hurmat va mas'uliyat tamoyillarining ahamiyati ochirib beriladi. Tadqiqot natijasida oilaviy nizolarni bartaraf etishda gender tengligi ta'minlash, axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash va falsafiy yondashuvdan samarali foydalanish zarurligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: oila, oilaviy nozilar, gender, gender tengligi, falsafa, oilaviy qadriyatlar, gender stereotiplari, axloq, adolat, oila barqarorligi.

Abstract: This article analyzes the gender and philosophical foundations of family crisis in modern society. Gender stereotypes, changes in social roles, and the transformation of values that influence family relationships, as well as their impact on family stability, are examined from a philosophical perspective. The article also highlights the importance of the principles of justice, equality, mutual respect, and responsibility within the family. The study substantiates the need to ensure gender equality, strengthen moral values, and effectively apply a philosophical approach to preventing and resolving family conflicts.

Keywords: family, family conflicts, gender, gender equality, philosophy, family values, gender stereotypes, morality, justice, family stability.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda oila ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy o'zgarishlar ta'sirida yangi bosqichga o'tib bormoqda. Glaballashuv, urbanizatsiya, axborot texnologiyalarining rivojlanishi, iqtisodi mustaqillik shu bilan birgalikda qadriyatlar tizimining o'zgarishi oilaviy munosabatlarga ham ta'sir ko'rsatmoqda.

Oilaviy nizolarning oldini olishda gender tengligi bilan bir qatorda o'zaro hurmat, ochiq muloqot va mas'uliyatni adolatli taqsimlash muhimdir. Bunday yondashuv oilada sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga yordam beradi.¹ Natijada ayrim oilalarda o'zaro ishonchni susayishi, muloqotni yetishmasligi, mas'uliyatni taqsimlashdagi kelishmochiliklar va ajralishlar sonining ortishi kuzatilmoqda.

METODOLOGIYA

Oilaviy inqirozning gender va falsafiy ochib berish maqsadida diolektik metod orqali oiladagi ijtimoiy munosabatlar va gender omillarning o'zaro bog'liqligi tahlil qilinadi. Aksiologik yondashuv yordamida oila, adolat, tenglik, mas'uliyat, erkinlik va o'zaro hurmat kabi qadriyatlarning oila

¹ World Health Organization. Understanding and Addressing Violence against Women. – Geneva: WHO, 2012.

Multidisciplinary research and Innovation (SICMRI 2026)

barqarorligidagi o'rni baholanadi. Falsafiy yondashuv oilani nafaqat ijtimoiy insitut, balki axloqiy qadriyatlar mujassam bo'lgan makon sifatida talqin etiladi. Adolat, erkinlik, mas'uliyat, inson qadr-qimmati va o'zaro hurmat oilaviy munosabatlarning asosiy tamoyillari hisoblanadi. Ushbu tamouillar buzilganda oilada inqiroz yuzaga keladi. Shu bois oilaviy munosabatlarni faqat iqtisoiy yoki huquqiy omillari bilan emas, balki ma'naviy va axloqiy qadriyatlar nuqtai nazaridan ham tahlil qilish zarur.

NATIJA

Zamonaviy jamiyatda oilaviy inqirozning yuzaga kelishida gender stereotiplari, oilaviy rollar bo'yicha kelishmovchiliklar, muloqotning yetishmasligi va axloqiy qadriyatlarning zaiflashuvi muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy oilada ayol va erkakning iqtisodiy hamda ijtimoiy faolligi ortib borishi oiladagi an'anaviy gender rollarining o'zgarishiga olib kelmoqda. Ushbu o'zgarishlarga moslashishning qiyin kechishi er-xotin o'rtasidagi ziddiyatlarning kuchayishiga sabab bo'lishi mumkin.² Falsafiy tahlil oilaviy munosabatlarning barqarorligi o'zaro hurmat, adolat, mas'uliyat va gender tengligi tamoyillariga bevosita bog'liq ekanligini ko'rishimiz mumkin.

Tahlillar natijasida oilada erkak va ayolning huquq hamda majburiyatlarini o'zaro hurmat hamkorlik asosida amalga oshirishi oilaviy nizolarni kamaytirishi aniqlandi. Shuningdek, oilaviy munosabatalrda gender stereotiplarini kamaytirish axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash va falsafiy dunyoqarashni rivojlanishiga sabab bo'ladi. Oilaviy nizolarning oldini olishda huquqiy savodxonlikni oshirish, ma'naviy-ma'rifiy tarbiya, oilaviy maslahat xizmatlarni rivojlantirish va sog'lom gender madaniyatini shakillantrish zarurligi asoslanadi.

MUHOKAMA

Falsafiy nuqtai nazardan oila jamiyatning asosiy ijtimoiy insituti bo'lib, uning barqarorligi adolat, o'zaro hurmat, mas'uliyat va hamkorlik tamoyillariga tayanadi. Gender tengligi mazkur tamoyillarga zid emas, aksincha, ularni yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bois oilaviy munosabatlarda teng huquqlilik bilan bir qatorda o'zaro majburiyatlarni anglash va milliy qadriyatlarni zamonaviy yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Oilaviy inqirozlarning oldini olish uchun nafaqat huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish, balki yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, gender madaniyatini rivojlantirish hamda ma'naviy- axloqiy tarbiyani kuchaytirish zarur. Bunday yondashuv oilaning mustahkamligini ta'minlash va jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Oilaviy munosabatlarda vazifalarning faqat bir tomon zimmasiga yuklanishi er-xotin o'rtasida norozilik va kelishmovchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli uy-ro'zg'or ishlari va farzand tarbiyasida teng hamkorlik oilaviy barqarorlikni ta'minlashning muhim omilidir.³ Gender tengligi tamoyillarini noto'g'ri talqin qilish yoki ularni milliy va ma'naviy qadriyatlardan ajratib talqin etish oiladagi mas'uliyatlar muvozanatining buzilishiga olib kelishi mumkin. Aksincha, gender tengligini o'zaro hurmat, hamkorlik va mas'uliyat tamoyillari asosida amalga oshirish oilaviy barqarorlikni mustahkamlaydi. Oilani nafaqat ijtimoiy insitut, balki insonning axloqiy kamoloti va ma'naviy rivojlanishining muhim muhiti sifatida baholash zarurligini ko'rsatadi. Shu sababli oilaviy

² Beck U., Beck-Gernsheim E. The Normal Chaos of Love. – Cambridge: Polity Press, 1995.

³ Giddens A. Sociology. – Cambridge: Polity Press, 2009.

inqirozlarning oldini olishda davlat siyosati, ta'lim tizimi, fuqarolik jamiyati institutlari va oilaning o'zi o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi (2023 yil yangi tahrir)
2. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi 01.09.1998
3. World Health Organization. Understanding and Addressing Violence against Women. – Geneva: WHO, 2012.
4. Beck U., Beck-Gernsheim E. The Normal Chaos of Love. – Cambridge: Polity Press, 1995.
5. Giddens A. Sociology. – Cambridge: Polity Press, 2009.